

Noțiunea de consimțământ primește două înțelesuri:

- manifestarea de voință a unei părți la încheierea actului juridic, respectiv
- acordul de voință al părților (*cum sentire*).

Noțiune

Prin consimțământ se înțelege, așadar, *acea condiție esențială, de fond și generală a actului juridic civil care constă în hotărârea de a încheia un act juridic civil manifestată în exterior.*

Categoria consimțământului este analizată în strânsă legătură cu aceea a **voinței juridice**.

Între voința juridică și consimțământ există o legătură de la gen la parte. Astfel, consimțământul și cauza, cerințe de validitate ale actului juridic, alcătuiesc voința juridică. În structura voinței juridice există și:

- componentă intelectuală (prefigurarea realității), pe care se grefează
- una volitivă (intenția producerii efectelor în considerarea celor prefigurate).

Elementul intelectual este prefigurarea realității în contextul unei nevoi care se vrea a fi satisfăcută prin instrumentul juridic al actului juridic civil. Elementul intelectual este dublat de un element volitiv – hotărârea de a încheia actul, activată de un motiv determinant (**cauza actului**). Întregul proces psihologic ar rămâne indiferent pentru jurist, dacă hotărârea nu este exteriorizată. Odată ce voința este exteriorizată suntem în prezența **consimțământului**.

Principiile (regulile) voinței juridice

→ a) *Principiul libertății de voință*

Părțile sunt libere să încheie orice contracte și să determine conținutul acestora, în limitele impuse de lege, de ordinea publică și de bunele moravuri (art. 1169 C. civ.).

În esență, ca regulă, părțile sunt libere să contacteze sau nu, după cum sunt libere să stabilească conținutul contractului încheiat. Evident, regula cunoaște limitări, care se includ în trei categorii:

- normele imperative;
- ordinea publică;
- bunele moravuri.

→ b) *Principiul voinței reale sau principiul voinței declarate?*

Prin tradiție se discută de două mari sisteme de gândire:

- primul afirmă o prioritate a voinței interne, care ar prevala voinței declarate (dând satisfacție stabilității statice a circuitului civil)
- și
- celălalt, exact opusul (dând satisfacție securității dinamice a circuitului juridic), dă prioritate voinței declarate.

Niciunul dintre sisteme nu discută însă în termeni absoluți. Noul Cod civil păstrează **prioritatea voinței reale** a părților în detrimentul voinței declarate, argumentul esențial fiind dispozițiile consacrate interpretării convențiilor – art. 1266 C. civ. Cu toate acestea, se constată **o atenuare serioasă a principiului** ori de câte ori legiuitorul a ținut cont de încrederea pe care cocontractantul a dat-o exteriorizării voinței celuilalt (a se vedea, spre exemplu, cerințele restrictive ale erorii sau ale celorlalte vicii de consimțământ).

Condiții de validitate

Potrivit art. 1204 C. civ., consimțământul trebuie:

- a) să fie serios;
- b) să fie liber;
- c) să fie dat în cunoștință de cauză.

Pe de altă parte, consimțământul nu trebuie să fie viciat. Suprapunerea între cele trei cerințe generale ale art. 1204 C. civ. și reglementarea viciilor de consimțământ este parțială (pentru că viciile de consimțământ tind să asigure respectarea cerințelor caracterului liber și în cunoștință de cauză, după caz) și presupune următoarea corelare:

Important!

Reglementarea viciilor de consimțământ este una specială și va avea prioritate în raport de cerințele art. 1204 C. civ., modulând aplicarea acestora!

Exemple:

- chiar dacă în cazul oricărei erori consimțământul nu este dat în cunoștință de cauză, cu toate acestea, el va putea fi în unele cazuri valabil, întrucât anularea intervine numai în cazurile restrictive de eroare esențială, așa cum este definită de către lege (art. 1207 și urm. C. civ.);

- în cazul în care consimțământul unei părți este dat în condiții de lipsă a cunoștințelor, de lipsă de experiență (deci, este posibil, în necunoștință de cauză) sau în condiții de nevoie (deci s-ar putea interpreta că nu este liber), nulitatea poate interveni numai pentru leziune, cu ascultarea cerințelor speciale ale acesteia.

Sistematizat, dintr-o altă perspectivă, consimțământul trebuie:

↳ 1. Să fie serios

Consimțământul trebuie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice sau, într-o altă formulare, să fie emis în stare de angajament juridic; condiția consimțământului serios are menirea de a deosebi consimțământul la încheierea actului juridic de manifestările de voință *nonjuridice*.

Consimțământul nu este serios atunci când:

→ A. Când declarația de voință a fost făcută în glumă (*jocandi causa*), din prietenie, curtoazie sau pură complezență

✍ **Exemplu:** părintele îi promite copilului că îi va cumpăra o mașină Ferrari, dacă acesta înțează din plâns.

→ B. Când s-a făcut sub condiție pur potestativă, suspensivă, „din partea celui care se obligă” (art. 1403 C. civ.)

Funcția acestei interdicții, se pretinde, este sancționarea *nonsensului, a incompatibilității organice dintre ideea de obligație și libertatea de a nu executa*. Pe de altă parte, dintr-o altă perspectivă, în unele cazuri, reprimarea condiției pur potestative sancționează arbitrariul la care este supus creditorul, care se găsește într-o stare de incertitudine inacceptabilă, în raport cu hotărârea debitorului său.

ATENȚIE!

Sanționarea unei astfel de clauze contractuale *nu privește condiția însăși, ci obligația pe care o afectează!*

Analiza valabilității consimțământului în cazuri de potestativitate presupune precauție în calificarea corectă a intenției părților. Condiția pur potestativă nu trebuie confundată nici cu obligația și nici cu dreptul potestativ, acestea nefiind elemente modale ale actului juridic.

→ C. Când manifestarea de voință este prea vagă, imprecisă sau echivocă
Această cerință derivă și din condițiile legale ale ofertei și ale acceptării.

→ D. Când manifestarea de voință s-a făcut cu o rezervoă mintală (*reservatio mentalis*), cunoscută de cocontractant

Rezerva mintală ilustrează lipsa intenției de angajament juridic. O parte își dă acordul formal, dar intenția ei nu este de a se angaja, acest lucru trebuind a fi cunoscut și de contractant. Stabilitatea raportului juridic impune ca aceasta să fie cunoscută de către cealaltă parte. Exemplu: Primus încheie cu Secundus un contract de vânzare, dar amândoi știu că de fapt nu se intenționează vânzarea, scopul fiind crearea aparenței că bunul nu se mai află în patrimoniul vânzătorului.

În aceste cazuri suntem, de regulă, în prezența unei simulații (în forma actului fictiv), caz în care consimțământul exprimat în actul public nu este valabil *între părți*, câtă vreme acordul serios dintre ele este exprimat în acordul simulatoriu și/sau în actul secret (care atestă faptul că între părți nu există de fapt niciun act juridic).

ATENȚIE!

În cazul simulației, sancțiunea nu este nulitatea operațiunii, ci doar inopozabilitatea actului secret față de terți, întrucât actul public va produce efecte față de terți, ceea ce ar fi incompatibil cu sancțiunea nulității, care produce efecte *erga omnes*. Dacă simulația este frauduloasă, ea poate fi sancționată cu nulitatea absolută, dar explicația nu se sprijină pe nevalabilitatea consimțământului exprimat prin actul secret, ci pe scopul ilicit al operațiunii.

2. Să provină de la o persoană cu discernământ, cerință care decurge din aceea de a fi exprimat în cunoștință de cauză

Reglementare – art. 1205 C. civ. Textul conține două teze:

- Prima:** o persoană nu are discernământ dacă *se află într-o stare care o pune în neputința de a-și da seama de urmările faptei sale.*

ATENȚIE!

Cel care afirmă absența discernământului trebuie să facă proba faptului că acesta lipsea *chiar la momentul* exprimării consimțământului său.

- A doua:** pentru a surmonta dificultatea probei lipsei concrete a discernământului chiar la momentul încheierii actului, partea legitimată poate proba că *actul a fost încheiat de o persoană pusă ulterior sub interdicție la momentul când actul a fost făcut, iar cauzele punerii sub interdicție existau și erau îndeobște cunoscute.*

ATENȚIE!

Art. 1205 alin. (2) C. civ.:

- *nu instituie o cauză de nulitate nouă, distinctă de absența discernământului, ci doar un sistem alternativ de probă în situația specială a ipotezei sale;*
- *nu instituie o incapacitate de exercițiu anterior punerii sub interdicție.*

3. Să fie exteriorizat; dacă hotărârea rămâne în forul interior al persoanei, nu suntem în prezența unui consimțământ

ATENȚIE!

Exteriorizarea nu presupune exclusiv forma scrisă. Ea se poate realiza și verbal și chiar printr-un comportament care, potrivit legii, convenției părților, practicilor statornicite între acestea sau uzanțelor, nu lasă nicio îndoială asupra intenției de a produce efecte juridice.

4. Să fie nealterat de vreun viciu de consimțământ, scopul reglementării acestora fiind tocmai acela de a garanta caracterul liber și conștient al consimțământului

Viciile de consimțământ sunt:

- Eroarea
- Dolul
- Violența
- Leziunea

JURISPRUDENȚĂ

1. Condiția pur potestativă este aceea a cărei realizare depinde exclusiv de voința uneia dintre părți, astfel că obligația asumată sub condiție suspensivă pur potestativă din partea celui care se obligă este nulă (art. 1010 C. civ.), pe când cea potestativă simplă depinde atât de voința uneia dintre părți, cât și de un element exterior acesteia.

Încetarea raportului contractual dintre părțile SC B. SRL și SC F. SRL ca urmare a deciziei beneficiarului de optimizare a afacerii sale, cu repercusiuni asupra raportului contractual dintre

reclamantă și SC F. SRL, constituie, în mod evident, un element exterior, și nu unul ce depinde de voința exclusivă a uneia dintre părți, astfel că nu este afectată valabilitatea contractului. (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia civilă nr. 1133/2017).

2. Potrivit art. 1010 C. civ., obligația este nulă când s-a contractat sub o condiție potestativă din partea aceluia ce se obligă.
Prin urmare, este nulă clauza stipulată într-un contract de vânzare-cumpărare prin care vânzătorul și-a asumat obligația cedării dreptului de concesiune asupra unui teren, drept care nu există în niciun patrimoniu și a cărui naștere depinde de un eveniment viitor a cărui realizare, în contextul clauzei, depinde, la rândul ei, numai de voința celui care s-a obligat (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 3493 din 8 noiembrie 2011).
3. Consimțământul, ca element al voinței juridice, semnifică hotărârea de a te obliga juridicește și manifestarea ei exterioară, iar pentru a fi valabil, el trebuie să emane de la o persoană având capacitatea de exercițiu și, în orice caz, discernământ, iar dacă această condiție a consimțământului nu există, actul juridic este nul absolut.
În cazul în care la momentul încheierii unui act autentic partea contractantă nu a avut capacitatea psihică de apreciere a conținutului și a consecințelor care rezultă din semnarea acestuia, fiind bolnavă psihic, cu diagnosticul de schizofrenie în evoluție, este exclusă orice manifestare de voință din partea acesteia săvârșită cu intenția de a produce efecte juridice și, ca atare, actul astfel încheiat este nul absolut pentru lipsa discernământului, respectiv a consimțământului (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 2472 din 27 iunie 2014).

Notă: A se comenta sancțiunea lipsei de discernământ, din perspectiva noului Cod civil!

4. Construcția juridică realizată prin încheierea concomitentă a două contracte, unul de vânzare-cumpărare, în care s-a trecut un preț mai mic decât cel real, și unul de împrumut, în care suma împrumutată reprezintă, în realitate, diferența dintre prețul real convenit de părți și prețul aparent, declarat în contractul de vânzare-cumpărare, conține toate elementele unei simulații sub forma deghizării parțiale a elementului preț din conținutul contractului de vânzare-cumpărare.
Natura ilicită a acestei construcții juridice, prin care părțile au urmărit fraudarea legislației fiscale prin eludarea plății impozitului pe transferul proprietății, nu se răsfrânge asupra scopului urmărit de părți la încheierea contractului de vânzare-cumpărare, deoarece doar modalitatea de plată a prețului are în sine o componentă ilicită, iar nu întreaga operațiune de vânzare-cumpărare, care are la bază principiul libertății contractuale și care nu contravine prevederilor art. 5 C. civ. 1864.
În această situație, una dintre părțile contractante nu poate obține anularea actelor juridice astfel încheiate pentru cauză ilicită, întrucât efectele simulației în raporturile dintre acestea sunt

guverdate de principiul priorității voinței reale a părților, conform prevederilor art. 1175 C. civ. 1864, sancțiunea civilă care intervine în cazul simulației prin deghizarea parțială a prețului fiind inopozabilitatea față de terți a situației create prin contractul ce conține elementul secret, iar nu nulitatea absolută (ICCJ, Secția a II-a civilă, decizia nr. 80 din 26 ianuarie 2016).

SPEȚE

1. La data de 02.10.2011, A, în calitate de vânzător, încheie cu B un contract de vânzare a unui imobil. Având în vedere debilitatea mintală de care suferă A, la 03.10.2011 se declanșează procedura punerii sale sub interdicție. La data de 05.02.2012, A îi vinde lui B un autoturism. La data de 05.03.2012 se pronunță hotărârea definitivă de punere sub interdicție a lui A (care atestă faptul că cel puțin din anul 2010 A este lipsit permanent de discernământ) dată la care se desemnează acestuia drept tutore pe C. La data de 06.03.2012, A îi închiriaza lui B un apartament. La data de 01.08.2013, C află de actele încheiate de către A cu B. La data de 01.08.2016, C cheamă în judecată pe B, solicitând anularea celor trei acte. Sunt afectate cele trei acte de cauze de nulitate și care sunt acestea? Care sunt condițiile admiterii acțiunii? Indicați eventuala sancțiune aplicabilă.

MINISPEȚE

1. **În cazul în care A îi propune lui B un contract foarte avantajos, prevăzând că, dacă nu este refuzată în termen de 10 zile, oferta se va considera acceptată:**

- a) lipsa acceptării exprese echivalează cu neîncheierea contractului;
- b) tăcerea are semnificația dată de voința exprimată și va antrena considerarea contractului încheiat;
- c) contractul va fi considerat încheiat dacă, după expirarea termenului de 10 zile, B va exprima acordul expres în legătură cu oferta făcută, arătând că este de acord cu semnificația dată de către A tăcerii sale.

2. **Dacă A și B convin încheierea unui contract de locațiune, dar și că B are dreptul să „renunțe” la contract, fără plata unei remunerații și fără a prevedea un termen în care „răzgândirea” ar putea avea loc:**

- a) contractul este nevalabil pentru lipsa intenției lui B de a se obliga;
- b) contractul este nevalabil pentru că nu prevede termenul de răzgândire;
- c) contractul este valabil.

3. La data de 1.04.2014, A, în prezența mai multor prieteni, la Constanța, îl întrebă pe B dacă este de acord să îi vândă laptopul său contra sumei de 1.000 lei și acesta din urmă răspunde printr-o mișcare a capului de sus în jos (A și B fiind cetățeni români, domiciliați în România). **Indicați răspunsul corect:**

- a) în speță suntem în prezența unei oferte a lui A, dar neacceptată de către B, pentru că acesta nu a exprimat un consimțământ nici scris, nici verbal și nici nu s-a agreat de către părți că tăcerea ar însemna „da”;
- b) între părți s-a încheiat un contract de vânzare valabil;
- c) vânzarea ar fi valabilă dacă B ar fi cetățean bulgar, domiciliat în Bulgaria.

Notă: Bulgarii dezaprobă prin mișcarea capului de sus în jos.

GRILE

1. Lipsa discernământului:

- a) atrage anularea actului numai dacă este cunoscută de către cealaltă parte;
- b) atrage nulitatea relativă a actului, putând fi invocată doar de către partea afectată;
- c) atrage incapacitatea de exercițiu a părții afectate.

2. Lipsa discernământului la încheierea actului juridic civil:

- a) echivalează cu lipsa consimțământului, atrăgând nulitatea absolută a actului;
- b) trebuie dovedită pentru a se putea anula contractul prin care, singur, un minor în vârstă de 17 ani a vândut un computer în valoare de 3.000 lei;
- c) trebuie dovedită de către partea care o afirmă.

3. Relația dintre consimțământ și voința juridică:

- a) este de la gen la parte;
- b) este de la parte la gen;
- c) este una de identificare completă.

4. Consimțământul nu este serios atunci când:

- a) nu este dat cu intenția de a produce efecte juridice;
- b) nu este dat în cunoștință de cauză;
- c) este dat în gând, fără a fi manifestat în exterior.

5. În cazul în care consimțământul este dat cu rezervă mintală:

- a) actul va fi întotdeauna nevalabil pentru absența unui consimțământ valabil, așa cum preține principiul voinței reale;

- b) actul va fi valabil pentru că primează principiul voinței declarate;
- c) actul ar putea fi valabil, pentru că principiul voinței reale nu este unul absolut.

6. Dacă A îi comunică lui B în mod eronat oferta sa de cumpărare, aspect cunoscut de B:

- a) consimțământul lui A este afectat în factorul său intelectual;
- b) va prevala principiul voinței declarate;
- c) va prevala principiul voinței reale.

7. Sancțiunea lipsei discernământului:

- a) este nulitatea absolută, pentru că lipsește cu totul consimțământul părții;
- b) este nulitatea relativă expresă;
- c) se aplică numai dacă partea are capacitate de exercițiu.

8. Codul civil din 2009, prin raportare la Codul civil din 1864:

- a) restrânge principiul autonomiei de voință;
- b) consolidează principiul autonomiei de voință;
- c) renunță complet la principiul autonomiei de voință.

ÎNTREBĂRI RECAPITULATIVE

1. Care sunt sensurile noțiunii de consimțământ?
2. Care sunt cazurile în care consimțământul nu este exprimat serios?
3. Care este valoarea juridică a tăcerii?
4. Ce trebuie să probeze reclamantul într-o acțiune în anulare pentru lipsa discernământului?

Răspunsuri minispețe

1. a
2. c
3. b

Răspunsuri grile

1. b

2. c

3. b

4. a

5. c

6. c

7. b

8. a